

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

Настаўніцкая

газета

№ 60
(5391)
Чацвер,
23 мая
2002 года

ВЫДААННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Прэзідэнт сустраўся з пераможцамі міжнародных алімпіяд

21 мая Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка сустраўся з вучнямі — пераможцамі і прызёрамі міжнародных алімпіяд 2001 года, лаўрэатамі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных вучняў і студэнтаў.

НА ЗДЫМКАХ: Аляксандр Лукашэнка ўручае пасведчанне і нагрудны знак лаўрэата спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных вучняў і студэнтаў студэнтцы і курсу біяфака БДУ Святлане Марозавай; падчас сустрэчы.

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БЕЛТА.

Харчаванне школьнікаў Спадзеў на поспех

Штогод (звычайна вясною) у Мінску ладзіцца гарадскі конкурс на лепшую школьную сталовую. Сёння гонар прадстаўляць Кастрычніцкі раён сталіцы выпад сярэдняй школе № 97.

За чвэрць стагоддзя (у верасні школе спяўнаецца 25 гадоў) адбылося шмат змен. За гэты час у школьнай сталовы апрабавалі розныя формы арганізацыі харчавання школьнікаў.

Сёння пры сталовай за-дзейнічана кафэ "Космас". Яно вабіць вучняў сваім інтэр'ерам, сучасным абсталяваннем. А галоўнае — асартыментам фірменных страў. Іх аздабляе катэйль "Зоркавы".

У нашай школе культура харчавання з'яўляецца важнай часткай комплексна-мэ-тавай праграмы "Школа № 97 — школа здароўя".

У дзень, калі нас наведалі прадстаўнікі журы-агляда, тут быў зладжаны аўтаномны конкурс страў, які падрыхтавалі вучні. Яны імкнуліся здзіць гасцей. І, трэба сказаць, дамагаліся гэтага. Ак-рамя "касмических" страў яны прапанавалі гасцям і іх рэ-цэпты. Дырэктар школы Ла-рыса Сяргееўна Бусел і яе намеснікі А.В.Басчотнава і В.П.Бандарынава расказалі

журы пра падрабязнасці арганізацыі сталевага школь-нікаў. Яны паведамілі, што га-рачым харчаваннем ахоплены больш за 90 працэнтаў вуч-нёўскага калектыву.

Зразумела, не абыйшлося і без дагустачнага стра-на, якую гасцей запрасіла загадчыца раённага кам-біната школьнага харчавання І.А.Ангельчык.

Прыдзірлівае журы заста-лося вельмі задаволеным, станоўча адзначыла працу персаналу сталовай, і най-перш — Валентыны Уладзімі-раўны Аўсеевіч.

Паўны ўклад у арганіза-цыю школьнага сталевага, асабліва ў плане матэрыяль-на-тэхнічнага забеспячэння, робяць спонсары, у прыват-насці завод "Керамін".

У хуткім часе вынікі агля-ду-конкурсу будуць падве-дзены. Маём надзею, што ка-фа-сталавая школы № 97 будзе адзначана.

Ганна ПУШКАРЭВІЧ,
настаўніца.

Міжнародныя кантакты Доўга будзе Бургундыя сніцца...

Гады тры таму назад, на вакзале, зл-якую гадзіну да адпраўлення цягнічка на Парыж, даваўся мне браць інтэрв'ю у французскай школьнікаў і іх на-стаўнікаў, якія гасцявалі ў Мінску, да-кладней — у вучняў сярэдняй школы № 148 сталіцы.

Дапамагалі мне, асіціравалі, як за-праўскія перакладчыкі, вучні-старша-класнікі 148-й.

Памятаю, мяне падсвядома пранізала адчуванне: вось ён у наяўнасці, плён якасці адукацыі, пра якую шмат гаворкі. Як у прэсе, так і на пасяджэннях розных рангаў.

А вось выкладчыкі 148-й змаглі пас-тавіць справу так, што старшакласнікі (няхай пакуль на побытавым узроўні) зольныя перамаўляць з замежжам. Ды, мяркую, не разгубіцца на вуліцы, у ма-газіне, на вакзале...

Знак якасці адукацыі, характэрны для школы, засведчыла, абмоўлюся, свое-асаблівае прэс-канферэнцыя-справазда-ча, якую зладзілі вучні: яны на тым тыдні вярнуліся з Францыі, з правінцы Бургундыя — горада Невера.

19 школьнікаў з настаўнікамі Тама-рай Пятроўнай Кірык (кіраўнік дэлега-цыі) і Ірынай Паўлаўнай Трахачовай гасцявалі ў сваіх французскіх сяброў — ліцэі Ален Калія.

Адмысловую канферэнцыю распачала Тамара Пятроўна расчутым аповедам пра падарожжа. Зразумела, яе пера-паўнялі эмоцыі, хваляванне, пачуццё го-нару за сваіх выхаванцаў, якія паказалі французскім аднагодкам, іх педагогам належны адукацыйны ўзровень, выха-ванне, сапраўды беларускі характар — уласцівы нашай нацыі талерантнасць, спагаду, памяркоўнасць, тактоўнасць.

Падарожжа прадэманстравала вы-ключную еднасць вучняў, агульнасць. Мужычынская палова дэлегацыі — хлоп-чыкі — паказалі, калі хочаце, інтэлігент-насць, дэжэнтльменства ў адносінах да жаночай.

Васьмікласніца Вольга Літвінец была па-дзявочаму штчырай і ўзніславай, калі

расказвала пра экскурсію ў Парыж:

— Я марыла ўбачыць яго, пакаладзіць на плошчах, вуліцах знакамітага горада, які на кожным кроку ўражае архітэктур-рай, добразычлівымі, непазрэдымі ў па-водзінах парыванамі.

Адна справа чытаць пра Луўр і аўсім інаша — пакаладзіць па яго залах, адчуць подых стагоддзяў, які зыходзіць з твораў, што прыгожае музей.

Яраслаў Куфлінскі (9"А" клас) быў пастычна настроены, калі расказаў, што ўзяў сабою французскае правінцыя — дагледжаныя домкі, акуратнасць тэры-торыі вакол іх, густ, які спадарожнічае французам.

Нельга было не заўважыць аген-чыч светлай зайадрасці ў прысутных вучняў, калі Павел Тананькін распа-вядваў пра экскурсію ў горад Шарытэ на Луары. Яго ўразаіла абаронная званіца. З мясцінамі Шарытэ звязаны і асобныя эпізоды легенды пра слаўную дачку французскага народа Жанну д'Арк.

Ну, а найбольш па часе затрымала ўвагу сяброў васьмікласніца Мілана Рач-ко. Дзяўчына зацікавіла іх расказам пра ліцэй Ален Калія, яго бібліятэку, класныя пакоі, камп'ютэры, якія з'яў-ляюцца неад'емнай, натуральнай часткай навучальнай установы.

А як дэпла, па-дабраму, узрушана і зычліва распаўдалі старэйшыя школьнікі пра поспех, які выпаў чацёр-такласніцы Анеццы Трахачовай, якая заўсёды здзіўляла ліцэістаў з Невера сваім французскім маўленнем...

Адным словам, васьмікласнікі Вольга Красова і Павел Рэйба, дзевяцікласнік Алёша Твардоўскі без перабольшання далі мне зразумець, што ім і сябрам, якім лашчэсціла наведаць Францыю, доўга будзе Бургундыя сніцца...

Дырэктар школы Галіна Вячасла-ваўна Манкевіч нават падзякавала шчасліўчыкам:

— Вы сваім візітам яшчэ раз дака-залі, што якасць адукацыі — гэта праява прыкметная.

Уладзімір НОВІК.

У Міжнародным гу-манітарным інстытуце Белдзяржуніверсітэта адкрыўся Тэхналагічны цэнтр ОРТ — старэйшай і буйнейшай у свеце ня-ўрадавай, незалежнай і некамерцыйнай адука-цыйнай арганізацыі.

Першапачаткова руска-моўная абразвітар ОРТ (Об-щество ремесленного труда) захавалася на прадзёме больш як стагоддзя, хоць цяпер рас-шыфроўваецца інакш — як Organisation for Educational Resources and Technology Training ("Адукацыйныя рэ-сурсы і тэхналагічны трэнінг"). Увогуле гісторыя ОРТ вельмі доўгая і цікавая. За-снованы ён быў у 1880 годзе ў Санкт-Пецярбурзе як Тава-рыства рамеснай працы для навучаняў юрэйскай моладзі сельскагаспадарчага ра-меснага майстэрства. Да Ка-стрычніцкай рэвалюцыі ОРТ ажыццяўляў свае школы больш чым у 300 расійскіх гарадах. На пачатку XX стагоддзя яго дзейнасць распаўсюдзілася ў Еўропе. У Саветскім Саюзе ОРТ быў скасаваны і ў Расію вярнуўся толькі ў 91-м, калі ў Маскве адкрылася яго акра-дзітаванне — прадстаўніцтва. Сумесна з ІМ ОРТ стварыў лабараторыі высокай тэхна-логіі ў шэрагу гарадоў Расіі, Беларусі, Украіны.

Сёння ОРТ мае вопыт працы больш чым у 70 краінах свету. Штогод у яго школах і каледжах, інстытутах і вучэ-бных цэнтрах навуцаецца больш чвэрці мільёна чала-

Зрабіць рэальнасцю дыялог культур

век, а колькасць выкладчыкаў дасягае дзесяці тысяч. У краінах СНД і Балты асноўнымі кірункамі дзейнасці ОРТ з'яўляюцца распрацоўка і ўкараненне зместу і метадаў выкладання тэхналогіі, а так-сама выкарыстанне сучасных інфармацыйных тэхналогій у выкладанні розных дысцыплін у сярэдняй адукацыі. Акрамя гэтага, ОРТ сумесна з вяду-чымі ўніверсітэтамі і гра-мадскімі арганізацыямі ўдзельнічае ў рэалізацыі прак-таў па павышэнню кваліфі-кацыі настаўнікаў.

І вось ОРТ — у Міжнарод-ным гуманітарным інстытуце БДУ... Урачыстая цырымонія ад-крыцця Тэхналагічнага цэнтра ОРТ у МГІ БДУ адбылася ў ся-рэдзіне траўня. Студэнты, выкладчыкаў і кіраўніцтва інстытута ўшанавалі ганаровыя госці: Міністр адукацыі Рэ-спублікі Беларусь Пётр Бры-гадзін, першы прарэктар БДУ Алег Яноўскі, Надзвычайны і паўнамоцны Пасол Ізраіля на Беларусь Марцін Пелед-Флексо, Надзвычайны і паўна-моцны Пасол ЗША на Бе-ларусі Майкл Козак, дырэктар Сусветнага ОРТ Роберт Зінгер, дырэктар прад-стаўніцтва Сусветнага ОРТ у СНД і краінах Балты Улад

Лернер, а таксама спонсар праекта — вядомы амеры-канскі мільярдэр і мецэнат Норман Саідэн.

Міжнародны гуманітарны інстытут БДУ быў абраны для адкрыцця Тэхналагічнага цен-тра ОРТ зусім невыпадкова, бо ён з'яўляецца не толькі вучэбным цэнтрам, але таксама цэнтрам навуковым і культур-ным. Створаны тры гады на-зад у выніку плённага супра-цоўніцтва Белдзяржунівер-сітэта, Амерыканскага аб'яд-нанага юрэйскага размерка-вальнага камітэта ДЖОИИТ, універсітэтаў і грамадскіх арганізацый ЗША, Ізраіля, Расіі і іншых краін, МГІ імкнецца зрабіць рэальнасцю ўзаема-дзеянне культурна-гістарыч-ных традыцый еўрапейскай і ўсходняй цывілізацый. Інстытут запявае той істотны прабел у ачыненні сістэме вышэйшай адукацыі, які звяз-заны з асэнсаваннем вопыту юрэйскай культуры, гісторыі і іншых сфер іўдаікі, і ўвогуле імкнецца стварыць прастору для дыялога культур і розных нацыянальных традыцый. А гэта вельмі актуальна для палітычнай сацыяльна-куль-турнай сітуацыі Беларусі.

Іна НІКІЦЕНКА.

Семинары

З любоўю да роднай мовы

У сярэдняй школе № 12 Жлобіна адбыўся семінар настаўнікаў беларус-кай мовы і літаратуры Жлобінскага раёна.

Адкрыла семінар метадыст раённага аддзела адукацыі Святлана Пятроўна Дашкоўская, якая паведаміла пра мэты мерапрыемства: праблемае на-вучанне, маральна-дэмае і эстычныя выхаванне, абуджэнне любові да беларускай мовы. Інфарма-цыю пра выкарыстанне настаўнікамі сярэдняй шко-лы № 12 новых педагогічных тэхналогій, а менавіта пра арганізацыю праблемнага навучаня і выкары-станне французскай педагогічнай майстэрні, прывя-ла прысутным кіраўнік метадычнага аб'яднання на-стаўнікаў славаеснасці сярэдняй школы № 12 Але-на Мікалаеўна Табала. Удзельнікі семінара азна-ёміліся і з распрацоўкамі настаўнікаў школы-гаспа-дыні, якія былі сабраны на выстаўцы творчых дасяг-ненняў.

А затым увазе гасцей сярэдняй школы былі прадстаўлены фрагменты васьмі ўрокаў на любы густ: менавіта васьм настаўнікаў выкладаюць родную мову і літаратуру ў гэтай навучальнай ус-танове.

Пра сваю работу па праблемнаму навучанню на

прыкладзе творчасці Сяргея Грахоўскага расказала настаўніца Жанна Леанідаўна Малыхіна. Яе выха-ванцы выразаі чыталі лірыку гэтага паэта, умела аналізавалі вершы, актыўна ўдзельнічалі ў абмерка-ванні праблем, якія закранаў у сваёй творчасці Сяргей Грахоўскі.

Другім свой урок прадстаўляў настаўнік белару-скай мовы і літаратуры Уладзімір Нікіфаравіч Шуга-леў. Педагог на высокім узроўні арганізаваў рабо-ту па мастацкаму асэнсаванню праблем калек-тывізацыі ў апавесці Васіля Быкава "Аблава". На прыкладзе гэтага твора мастацкай літаратуры на-стаўнік здолее вельмі даходліва раскрыць усю супра-рэчлівасць духоўных шуканняў сялян, усю іх трагед-дыю пры аблагодненні сельскай гаспадаркі. Вучні пасля такога ўрока сталі яшчэ лепш разумець гісто-рыю — гэта было відаць па іх змястоўных адказах на самыя складаныя пытанні.

Настаўніца Святлана Васільеўна Дымава паказа-ла ўдзельнікам семінара сваё непаўторнае бачанне сэнсу пазіі ў жыцці чалавека, заклікаючы сваіх вуч-няў больш глыбока разумець слова, адчуваць усё багацце яго адценняў.

А на ўроку настаўніцы Людмілы Сцяпанавы Літвінавай вучні самі сталі на нейкі час пісьменнікамі, зразумейшы, наколькі цяжка гэтая праца, якая патрабуе не толькі добрага ведання мо-

вы, але і разумовага напружання, палёту фантазіі і жадання ўнесці свой уклад у літаратурную скарбон-ку Беларусі.

Пра моц сказанага слова, чысціню вымаўлення, правільнае выкарыстанне лексікі гаварыла на сваім уроку педагог Наталія Іванавна Курацэвіч. І зноў жа, у чарговы раз, з вуснаў вучняў гучала багатая літаратурная мова, яны ўмела карысталіся ўстойлівымі словазлучэннямі і вобразнымі сродкамі.

А выхаванцы Алены Леанідаўны Марушкевіч ужо на школьнай сцене паказалі ўрывак з п'есы Янкі Ку-палы "Паўлінка". Апроч таго што вучні сталі добрымі артыстамі, яны вельмі таленавіта змаглі раскрыць той час, а таксама адлюстраваць побыт беларуска-га народа.

Роботу тэатральнага гуртка ў пятым класе да-манстравала педагог Людміла Аркадзеўна Якуш, паказаўшы прысутным некалькі яркіх сцен са школьнага жыцця. Прычым яе вучні вельмі каларыт-на сыгралі свае ролі, гаворачы на прыгожай бела-рускай мове (і гэта ўсе пры тым, што ў сярэдняй школе № 12 навуцаецца шмат дзяцей, бацькі якіх прыхалі з Расіі).

Цікавую работу па выкарыстанню французскай педагогічнай майстэрні на прыкладзе шляхоў-дарог літаратурных герояў Івана Мележа (Васіля Дзятліка і Ганны Чарнушкі) правяла кіраўнік метадычнага аб'яднання настаўнікаў беларускай мовы і літарату-ры школы Алена Мікалаеўна Табала.

Семінар настаўнікаў беларускай мовы і літарату-ры ўдаўся. Аб гэтым у адзін голас казалі ўсе яго ўдзельнікі, бо кожны з беларусаў ведаў, што працу ў сярэдняй школе № 12, паказаў, на што ён здольны.

Аляксандр ІВАНЬКОЎ.

Паважаныя чытачы!

Працягваецца падпіска на другое паўгоддзе 2002 года. Падпіска на "Настаўніцкую газету" можна ў любым паштовым аддзяленні ці ў агенцтве "Белсаюздруку"

газета
Настаўніцкая

Падпісны кошт на паўгоддзе для індывідуальных падпісчыкаў — 13200 рублёў; на квартал — 6600 рублёў; на месяц — 2200 рублёў. Па ведамаснай падпісцы: на паўгоддзе — 27000 рублёў на квартал — 13500 рублёў; на месяц — 4500 рублёў. Індэксы для індывідуальнай падпіскі — 63867, для ведамаснай — 63363.

Цана пяцідзёнка: якой яна будзе, вызначыць якасць атрыманай адукацыі

Сто дзесяцінаў агульнаадукацыйнай мінскай школы – ужо даволі вопытная ў эксперыментах. Яна мае свой пункт погляду на эксперымент увогуле і на асобныя нюансы. Яе дырэктар Зоя Георгіеўна Шыбо яшчэ на другім этапе настаяўніцкай наважыў краіну сказаць: "Мой любімы эксперымент – "Апрабацыя мадэлі агульнаадукацыйнай сярэдняй школы з 12-гадовым навучаннем", бо настаяўнік – упершыню не проста выканаўца, а аналітык, навуковец, які аналізуе падручнікі, дае ім экспертную ацэнку. Настаўнік стаў удзельнікам дыягностыкі і параўнальнай ацэнкі навучанасці і асобнага росту вучняў у эксперыментальных і кантрольных класах, карэкцёрскай зместу вучэбна-метадычных комплексаў, правяркі, аналізу і карэкцёрскай абнаўленага зместу". Сёння мадэль 12-гадовага навучання – любімы эксперымент не толькі Зоя Георгіеўна, а, напэўна, яшчэ ўсім наважыў дырэктару эксперыментальных пляцовак. Тым не менш гутарка з вопытнай і ўлюбёнай у сваю школу дырэктаркай атрымалася, як гаворыцца, зладзённая.

Зоя Георгіеўна, на вашай школе вісіць шыльда: "Школа з эксперыментальным дыферэнцыраваным навучаннем"...

Школа была адкрыта ў 1990 годзе і ўжо тады называлася эксперыментальнай з дыферэнцыраваным навучаннем, хоць азначэнне "эксперыментальнай" не зусім адпавядала рэальнасці. Эксперыментальнай яна стала пазней, праз пару гадоў. Спачатку мы адкрылі толькі профільныя класы – фізіка-матэматычнае, праз тры гады яшчэ адзін профіль – хіміка-біялагічны. У 1992 годзе сталі базавай школай па апрабацыі развіццёвага навучання Эльконіна і Давыдава, потым у пачатковай школе пачалі апрабаваць тэхналогію "Крок за крокам". А ў 1998 годзе школа стала эксперыментальнай пляцоўкай па апрабацыі новага плана і навучальных праграм агульнаадукацыйнай сярэдняй школы з 12-гадовым тэрмінам навучання, а затым, зразумела, мы пачалі эксперымент на 10-бальнай сістэме ацэнкі ведаў, а з гэтага навучальнага года ўвёлі безацэночную сістэму ацэнкі ведаў у пачатковай школе.

Наколькі якасна змяніўся змест адукацыі ў рамках гэтага эксперыменту?

Унікальнасць нашай школы – мы з'яўляемся эксперыментальнай і кантрольнай адначасова. У нас ёсць магчымасць адсочваць вынікі эксперыменту ў сферах адной школы. На адным з пасяджэнняў у Нацыянальным інстытуце адукацыі А.І.Жук паставіў пытанне перад навукоўцамі і эксперыментаарамі накіонт чысціні адсочвання эксперыменту. Я згодна з тым, што неабходна прыдумаць, распрацаваць больш дакладныя механізмы адсочвання пасля-хавасці гэтага эксперыменту, бо працягненне класаў эксперыментальных з кантрольнымі, у якіх нават праграмы не зусім адпавядаюць, не дае чысціні вынікаў. У абарону зместу адукацыі ў эксперыментальных класах можна прывесці той факт, што пасля-хавасці ў вучняў не знізілася.

У нас, напрыклад, 8 "А" – эксперыментальны, 8 "Г" – кантрольны. Тут таксама ўнікальнасць пытанні. Зараз мы лішым кантрольныя работы. Я хімік, таму гавару толькі пра хімію. Я сваім дзесяцінаў даю кантрольную, што прапанава- на Нацыянальным інстытутам адукацыі, і дае кантрольную мая калега, якая працуе па звычайнай праграме і ідзе на

дзе тамы ўперад, калі я ўсё яшчэ паўтараю, адпрацоўваю. Таму, па ідэі, мае дзеці павінны напісаць лепш. Мне ўвесь час прапаноўваць адсоч- ваць працу настаяўніка, узро- вень навучанасці яго дзяцей. У нас у школе працуе сістэма ўзроўню ведаў вучняў, мы ўсё падлічлі, склалі шкалу. Гэта добра. Але я, напрыклад, пра- цую ў класе, дзе сабраны лепшыя дзеці, а яшчэ ёсць настаяўнік, што працуе ў звычайных класах, з тымі дзесяцінаў, якія нікуды не трапілі, а вучацца ў "Д" класе. І што, навучанасць у нас будзе ад- нолькава? Супрацьпастаўля- ючы гэтую навучанасць, наўрад ці можна казаць пра якасць адукацыі, якую дала будзе гаварыць тады, калі дзеці будуць наступіць у ВУ.

Дарэчы, пра ВУ. На апошнім ступені 12-гадовай агульнаадукацыйнай школы прадугледжана стварэнне ліцэйскіх класаў. Ці вырашыць гэта праблему пераеменнасці школы – ВУ?

Вось у гэтай пераеменнасці крыюцца ўсе нашыя праблемы. Нават ліцэйскія класы пакуль не могуць даць гарантыю бацькам, што іх дзіця зможа стаць студэнтам. Без рэпетытараў пакуль не

абяспіць. Бацькі страшуюцца. На- колькі валодаю сітуацыяй, у маім выпускным класе толькі два чалавекі паступілі ў меды- цынскі інстытут без рэпеты- тарства. А ўсе астатнія? Сёнь- ня ВУ зрабілі маналію. Кожны ўніверсітэт вылучае свае патрабаванні, свае за- дадні, таму зараз усе спадзя- вання толькі на агульнае цен- тралізаванае тэсціраванне,

якое дапаможа вырашыць праблему аб'ектыўнасці пра- веркі ведаў выпускнікоў. У рэфарміруемай школе ўсё будзе вырашацца ў ста- рым звыклым звыклым, якое пакуль толькі апісана ў тэорыі. Калі тое, што там задумана, будзе ажыццяўляцца ў рэальнасці, то ўсё будзе добра. Базавая школа стане дзесяцігадовай. А ў старэйшым звыклым прадуг- леджана прафілізацыя (чаты-

рохуэронавая), каб не нагрэ- жаць "непатрэбнымі" пра- дуктамі.

Эксперымент па апра- бацыі 12-гадовага навуча- ння пачаўся з 5-га класа. Якім чынам суадносіцца пераеменнасць пачатковай школы – сярэдняй звыклым?

Галоўным крокам рэ- фармы ў пачатковай школе з'явілася тое, што дзеці пайшлі ў школу з шасці гадоў. Але па сутнасці ніякіх вялікіх змен гэта ў змест не ўнесла. І чамусьці эксперымент па 12- гадовым навучанні пачаў ад- сочваць не з пачатковага клас- а, а з пятага. Назад ужо нічо- га не вернеш, таму на- стаяўнікам пачатковай школы трэба сачыць за тым, што вы- вучаецца ў пятым класе, каб была стымуляцыя. Трэба падка- рэкціраваць змест пад- ручнікаў пачатковай школы, каб існавала нармальнае пе- раеменнасць. Двой увогуле рэ- форма сярэдняй і старэйша- га звыклым патрабуе кар- рекцёрскай зместу адукацыі ў пачатковай школе.

Зоя Георгіеўна, пытан- не накіонт пяцідзёнка. Вы ўжо маеце вопыт. На вашу думку, ці неабходны і рэ- альны пераход усіх школ рэспублікі на пяцідзёнку ў наступным навучальным годзе?

Пяцідзёнка – ідэальны варыянт для дзяцей, якія ўжо вучацца ў рамках эксперы- менту па 12-гадовым навуча- нні. У іх жа праграмы ўсё рэ- шана. Вучэбны план ад- павядае пяцідзёнку. За звы- чайнай школы на сённяшні дзень рэальна ў рамках пяцідзёнка могуць вучыцца дзеці, якія перайшлі з пачат- ковай школы ў сярэдняе звы- клым з таго ж года чатырох- гадовага класа штырх. А вось так, як нам прапаноўваць – адным

махам усе перабудаваць ды- яшчэ зрабіць гэта якасна – не ў стане ніхто. Безумоўна, усе пярэйдзе на пяцідзёнку. Але якая цана будзе такога пера- ходу? Які сэнс? Праграмай, па- якой працуюць школы, усе прадугледжана – падручнікі разлічаны на пэўны перыяд. А зараз усе трэба мяняць, пры- чым на хаду. Усё выдатна разлічана ў рамках эксперы- менту на пераход на 12-га- довае навучанне. Мы сочым за вынікамі пяцідзёнка ў экс- перыментальных класах. У нас па суботах дзеці гэтых класаў практычна нічым не заняты, як прапаноўваць іншыя школы. Так зраблена спецыяльна, з мэт- ай больш цеснага кантакту паміж дзесяцінаў і бацькамі. Дзесяцінаў неабходны выкадак дзень, каб проста выспацца, паглядзець тэлевізар, схадыць з бацькамі ў тэатр, кіно. Бацькі ж вельмі далёка ад сваіх дзяцей, на жаль. І сёння, у рэшце рэшт, бацькоў трэба далучаць да выхавання асабістых дзяцей. Вы ж самі, напэўна, разумееце, што дзіця, якое расце ў сям'і, дзе ёсць любоў і павага – зусім іншае. Што могуць даць бацькі, стомленыя працай падчас працоўнага тыдня? Хай хоць у суботу паглядзець на сваё дзіця, пагавораць з ім, паспрабуюць у чым-небудзь разам разабрацца. Да таго ж вучыцца павінен адпавядаць ад- калектыву, у якім знаходзіцца штодзень.

У сувязі з пераходам на пяцідзёнку паўстае праблема перагрукі – тра- ба ж некуды падзець суб- отныя ўрокі. Як гэта выра- шаць у вашых эксперымен- тальных класах?

З гэтым у нас усе нар- мальна. Перагрукі ў нас ня- ма. Раскладам прадугледжана пяць-шэсць ўрокаў у дзень.

Для ілюстрацыі магу прывесці табліцу, з якой яна стане ўсё зразумела.

Клас Кантрольны 30 г/т школьнага камп-та 32г/бг школьнага камп-та 33г/бг школьнага камп-та Эксперыментальны 28г/4г шк. камп-та 28г/бг шк. камп-та 29г/бг шк. камп-та

І, напэўна, самае ба- лочае пытанне. Падручнік. Нельга пра ўсё пад- ручнікі гаварыць аднолькава. Адзін – занадта спрошчаны, другі – перанасычаны, а трэці – і нічога сабе. Скажыце, што ўсё падручнікі дрэнныя – так- сама не скажыце. Калі ўвогуле, дык назіраецца тэндэнцыя да іх паліпшэння. Я ўжо гавары- ла, што выкладаю хімію, таму магу скажаць пра падручнік хіміі для восьмага класа. У агульным плане ён напісаны наглядна, і пры ўмове, што аўтары звярнуць увагу на ўка- заванні намі неадпрацоўкі, усё будзе нармальна. Але ж па- куль прыходзіцца працаваць без аўтарскіх уадакладненняў. Думаю, любімы настаяўнік хіміі з гэтым пагодзіцца. Вось чаго не хапае, дык гэта канцэпту- альнага напісання падручніка. Было б выдатна, калі б адна і тая група ж аўтараў пісала пад- ручнік па прадмету, пачына- ючы з самага пачатку яго вы- вучэння, і, адпаведна, да кан- ца. У нас кожны падручнік мае свайго аўтара, а іншы раз і не аднаго. Потым атрымліваецца – той спрошчаны, а той пера- насычаны або чаго-небудзь не хапае.

Дзякуй за гутарку. **Вольга ДУБОВСКАЯ.** НА ЗДЫМКУ: Зоя Ге- оргіеўна Шыбо.

Фота **Юрыя БОНДАРАВА.**

Адзін бал – ужо поспех?!

Прадуманая сістэма правяркі і ўліку ведаў, уменняў і навыкаў – важны кампанент вучэбнай дзейнасці. Адзнака фіксуе адпаведнасць або не- адпаведнасць вынікаў засваення патрабаванням вучэбнай задачы. З псіхалагічнага пункту глед- жання, для асобы школьніка больш важная ацэ- нка (а не адзнака), бо яна фіксуе не проста факт засваення або незасваення вучэбнага матэрыя- лу, але і паказвае прычыны гэтага. Настаўнік не павінен перабольшваць ролю адзнак у фарміра- ванні ў дзіцей прыёмаў работы, а таксама ма- ральных паводзін.

Але, на жаль, у звычай- ной школе адзнака ў руках настаўніка часта ператва- раецца ў спосаб заахвоч- вання або пакарання вучня за поспехі або няўдачы ў авалодванні вучэбным ма- тэрыялам, падпарадкаванне або непадпарадкаванне па- трабаванням педагога. Часта настаўнік дзейнічае пад уплывам стэрэатыпаў: гэ- тым вучням добры – значыць, ён атрымлівае больш высо- кую адзнаку, гэты вучыцца

добра, у былога двоечніка з'яўляецца магчымасць улічыць роўнасць за былыя няўдачы. Вучыцца перажы- вае пачуццё поспеху: цяпер ён не горшы за іншых, мо- жа выконваць павольныя задачы. У яго ўнікаюцца пазітыўныя эмоцыі ў дачы- ненні да самой вучэбнай дзейнасці, што фарміруе станоўчую матывацыю да навучання. Дзіця мае рэ- альную магчымасць па- баўдзіць рэпутацыю слабага вучня, стаць чалавекам, да- стойным павагі. Вядома, у такога дзіцяці павышаецца самаацэнка, павялічваецца пазнавальная цікавасць, што важна для самасвар- жэння і для далейшай са- марэалізацыі.

10-бальная сістэма ацэ- нкі дазваляе ўздзяляць больш увагі і здольным, адарваным вучням (у класе вучацца дзеці з розным уз- роўнем развіцця здольнас- цей).

Пры новай сістэме ацэ- нкі школа не павінна імкнуцца даць вучню як мага большы аб'ём ведаў па ўсіх прадметах або ад- ным вучням даваць мен- шы, а другім большы аб'ём. Неабходна, прапаноўваць вучням адпаведны аб'ём матэрыялу, арыентаваць іх на розныя ўзроўні патраба- ванняў да яго засваення.

Пераход на новую сістэ- му ацэны ад вучняў – гэта вельмі важны перыяд з пункту гледжання яго па- тэнцыяльных магчымасцей і неяснасці ў навучанні

школьнікаў. Таму галоўна- я задача псіхалага-педага- гічнага суправаджэння – стварэнне ўмоў для эфек- тыўнага прыстасавання да новай сітуацыі і дапамогі школьнікам, якія адчува- юць цяжкасці ў выпра- цюванні адпаведнага стылю паводзін і ўзаемя.

Псіхалагічная служба сярэдняй школы №196 па- прабавава вывучыць уплыў новай сістэмы ацэны ве- даў, уменняў і навыкаў на эмацыянальны стан вуч- нёў. Для гэтага было пра- вядзена выбарчае анкета- ванне школьнікаў.

На пытанне "Ці падаба- ецца табе новая сістэма ацэ- нкі?" 67 працэнтаў апітаных вучняў адка- залі станоўча, 16 працэнтаў ад- казвалі "не ведаю", 17 пра- цэнтаў адказвалі "не". Ста- ноўчыя адказы, як правіла, давалі сярэднія і слабыя вучні, адмоўныя – моцныя. Школьнікам не падабае- ца, што настаўнікі часам ставяць нуль за паводзіны, не заўсёды аб'ектыўна, на іх думку, ставіцца адзнака за рэзультаты адказы розным вучням.

Адказы на пытанне "Ці разумееш ты, за што ме- навіта табе выстаўляюць нуль або іншую адзнаку?" сведчаць пра тое, што не заўсёды вучні ведаюць, за што ім ставіцца тая або іншая адзнака. Але такія адказы ўвядуць (15 пра- цэнтаў ад агульнай коль- касці). Большая частка вучняў усё ж дакладна ве- дае, за што ім ставіцца тая або іншая адзнака.

Радуе і тое, што ў многіх вучняў пасля пераходу шко- лы на новую сістэму ацэны з'яўляецца жаданне пачы- таць дадатковую літаратуру, каб атрымаць больш высокі бал. Школьнікі сталі ўдзя- ляць больш увагі падрых- тоўцы дамайгачага задання. Вучні ўсведамляюць і тое, што пераход на 10-бальную сістэму дазваляе больш да- кладна адзначыць іх веды і ўменні, хіля такая адзнака не заўсёды іх задавальняе. Гэ- тая цяжкасць, як правіла, узнікае з таі звыклым "адольнымі" вучнямі. Ме- навіта гэтыя дзеці, прывык- нушы, што іх веды раней заўсёды адпавядалі пяцёр- кай – самай высокай адзна- кай па 5-бальнай сістэме, – па-ранейшаму імкнучыся ат- рымаваць толькі адзнакі "9" і "10", лічаць, што гэты высокі ўзровень і ёсць іх рэ- альны ўзровень. Паступова яны павінны ўсведаваць, што быць на творчым уз- роўні пры авалодванні ўсімі вучэбнымі прадметамі да- статкова цяжка, бо ў кожнага школьніка ёсць свая сістэма прыярытэтаў.

Людміла БАРЫСЕНКА, псіхалаг сярэдняй школы №196 Мінска. **Фота Юрыя БОНДАРАВА.**

"У падручніку па гісторыі Беларусі няма патрыятычнай канцэпцыі"

Эксперымент па апрабацыі 12-гадовай мадэлі навучання ў школе ідзе ўжо каля года. Факт усім вядомы. Вядуцца назіранні, падводзяцца вынікі па ўсіх відах навучальнай дзейнасці. Нешта стабілізуецца (знікаюць перагрукі, павышаецца якасць адукацыі), а штосці дасюль застаецца спрэчным. Вось гэтае "штосці" неспрэчна да- тычыцца эксперыментальных падручнікаў, вакол якіх апошнім часам адбываюцца гарачыя дыскусіі. Адносіны настаяўнікаў да гэтых пад- ручнікаў таксама спрэчныя, бо навучальныя дапа- можнікі часцяком маюць шмат недахопаў.

Але тым не менш ёсць і выдаткі, якія цалкам адпавя- даюць патрабаванням, што і пацвярджае **настаяўніца гісторыі, рускай мовы і літаратуры сярэдняй школы №196 сталіцы Любоў Мікалаеўна Булыгіна:**

Падручнікі па рускай мо- ве ў эксперыментальных клас- сах, канешне, не параўнаеш з падручнікамі звычайных класаў. Эксперыментальныя падручнікі – прарыв, вельмі добрая падборка практыка- ваннаў і дыдактычнага матэ- рыялу. Вельмі шмат схем і табліц. Я задаволена. А ў ба- завай школе – дрэнны пад- ручнік, там шмат памылак.

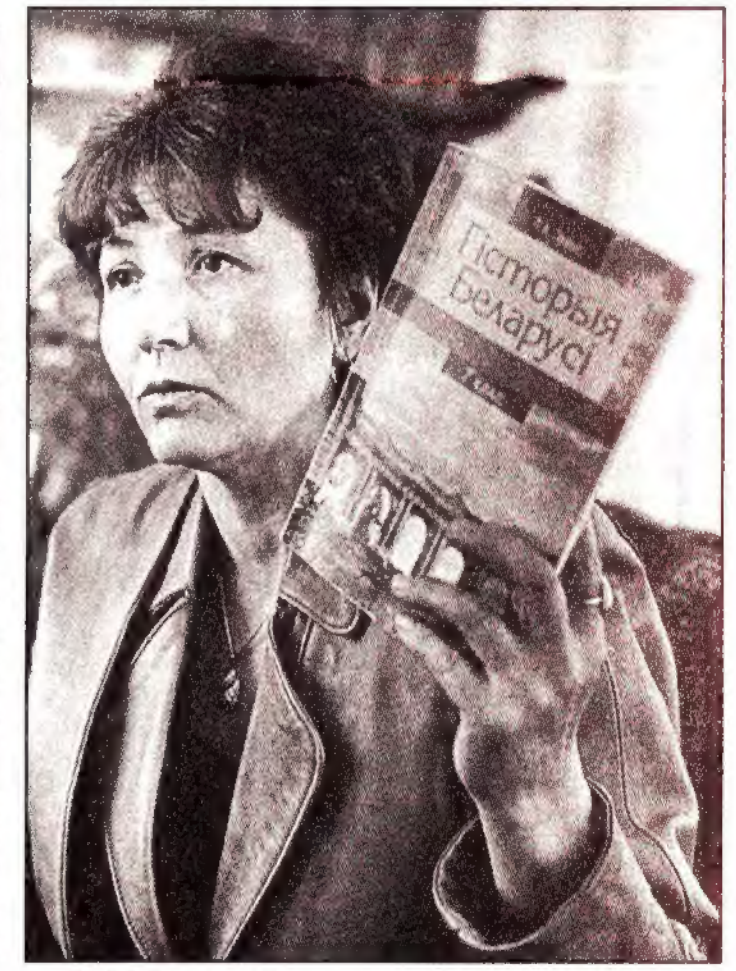
Літаратура. Па літаратуры для эксперыментальных клас- саў выйшла хрэстаматэя. У прынцыпе, даволі ядрэнная, добрая падборка мастацкіх твораў. Але ўсё ж лепш было б, каб выйшаў падручнік.

Што датычыцца гісторыі, дык эксперыментальны пад- ручнік для смага класа ніку- ды не варты. Гэта проста ксе- ракапія падручніка па гісторыі базавай школы. І ўвогуле, я лічу, што ў падручніку па гісторыі нашай краіны няма патрыятычнай канцэпцыі, та- му ў дзяцей у выніку па бела- рускай гісторыі вельмі ўры- вачныя веды. Такое адчуван- не, што ў нас няма чым ган- рыцца. Ужо не гавару, што ў кнізе няма схем, але самае галоўнае – адсутнічае кан- цэпцыя падручніка. Чаму па- лякі ганарыцца мінулымі і на- шаную сваю гісторыю? У выданні няма ілюстрацыйнага матэрыялу, які б мог цікава дапоўніць голыя тэксты. Ве- даецца, у падручніку нават ня- ма талкавага тлумачэння, што такое Рэч Паспалітая! Шмат параграфу, для дзяцей зусім недаступных. Вучні прыхо- дзяць на ўрок і скардзяцца, што нічога не разумеюць. Па- чынае самастойна дакоп- вацца да сутнасці, становіцца цікава, а які толькі запісанне ў кніжку – уся ахвота прападае (чытаць немагчыма). Такое ўражанне, што падручнік складалі людзі, якія не асведаліся ў гісторыю, а асведаліся ў дэяцы і якіх гісторыя Беларусі зусім не прываблівае. Ёсць такі аўтар, прывітава якога Кушалеў, у яго выдатны падручнік па гісторыі сусвету. Вось такіх бы Кушалеў і ў гісторыю Беларусі. А то атрымалася

чорная копія былога пад- ручніка – карт няма, ілюстра- цыі таксама. Толькі скарацілі матэрыял, нават у рукі стра- на ўзяць. Гісторыя – гэта ж той прадмет, які ў першую чаргу працуе на дзяржаву, та- му дзяржава і павінна пакла- пацца пра добрыя наву- чальныя сродкі. Нават Прэзідэнт забракаваў пад- ручнікі па гісторыі. У пад- ручніках неабходна адра- джаць гісторыю Беларусі. У сусветнай гісторыі эню-такі тая ж Рэч Паспалітая ідзе як частка Польшчы, але ў яе склад уваходзілі даволі сама- стойныя беларуска-літоўскія тэрытарыяльныя адзінкі, хоць палікі гэтага прызнаваць не хочучы. У падручніках па рус- кай гісторыі таксама не знойдзеш звестак па Вялікае княства Літоўскае і Рэч Па- спалітую. Я сама з Расіі, шмат працавала там, потым пры- ехала на Беларусь, пачала вы- вучаць яе гісторыю. Гэта – выдатная гісторыя, і славянскі свет пачынаецца менавіта тут. Падручнік, на жаль, не з'яў- ляецца дапаможнікам для дзіцяці, а наадварот – вы- хоўвае нелюбоў да прадмета, таму ўсё класіфікацыя на плечы настаяўніка, залежыць ад яго зацікаўленасці і энтузіязму.

На жаль, немагаслоўнай аказалася **настаяўніца геа- графіі 196-й школы Тамара Паўлаўна Крываносава:**

Другі год вучні нашай школы вучацца на новых экс- перыментальных падручніках географіі. "Пачатковы курс географіі", які раней засвоі- ваўся на працягу аднаго года, цяпер прадстаўлены аўтарамі ў шостым і сёмым класе. Гэта дапаможныя пачынаць на- гружку пры вучэнні тэм і якасна павысіць іх засваенне. Невялікія па аб'ёму парагра- фы, выдзелены асноўнага і дапаможнага матэрыялу ў падручніку шостага класа, практычныя работы – усё гэта дазваляе больш увагі ўдзя- ляць вывучэнню кожнага раздзела праграмы.

Сваімі ўражаннямі накіонт эксперыментальнага пад- ручніка для восьмага класа падзялілася **на- стаяўніца фізікі Алена Васільеўна Гутнік:**

Змест яго адпавядае прапанаваанай праграме па 12-гадовым навучанню. Вельмі адрозніваецца ад ра- нейшых. Увогуле, выкладзены даступна, але часам урыва- на. Выдатна праінтэраваны, што, безумоўна, якасна да- паўняе яго змест. Што да- тычыцца дастатковасці задан- ній, дык магу адзначыць ма- лую колькасць вылічальных задач. У задачах няма дыфе- рэнцыявання. На мой погляд, падручнік трэба папоўніць за- дачкамі. Яшчэ ў падручніку мала колькасці алгарытмы раізнання задач. А вось афармленне – добрае... Не задаволена **пад- ручнікам для восьмага класа настаяўніца біялогіі Ірына Валодзіслава Камзель:**

Змест падручніка па ма- тэматыцы адпавядае прагра- ме, у ім шмат развіццёвага матэрыялу, пададзены ён быццам бы і даступна, але пры гэтым патрабуе добрай падрыхтоўкі вучня. У кнізе недастаткова колькасці ілю- страцый. Было б добра, калі б заданняў было больш, і вы- датна, калі б прыкладаўся ды- дактычны матэрыял. У пад- ручніку аўтары прадугледзілі схемы і алгарытмы, даведча- ны матэрыял.

Станоўчым з'яўляецца той факт, што ў рамках эксперы- менту з'явіўся падручнік па ма- тэматыцы, хоць змест яго і па- трабуе пэўнай карэкцёркі. Штосці ўжо можна падсу- маваць. Асноўная праблема эксперыментальных пад- ручнікаў – вялікая колькасць аўтараў і адсутнасць агульнай канцэпцыі. Увесь час штосці перапісваецца і ўдакладняец- ца. У рамках эксперыменту гэта нармальна, да таго ж – у спрэчцы і нараджаюцца ісціна.

Вольга ДУБОВСКАЯ. НА ЗДЫМКУ: Любоў Міка- лаеўна Булыгіна з самай спрэчнай "Гісторыя Беларусі". **Фота Юрыя БОНДАРАВА.**

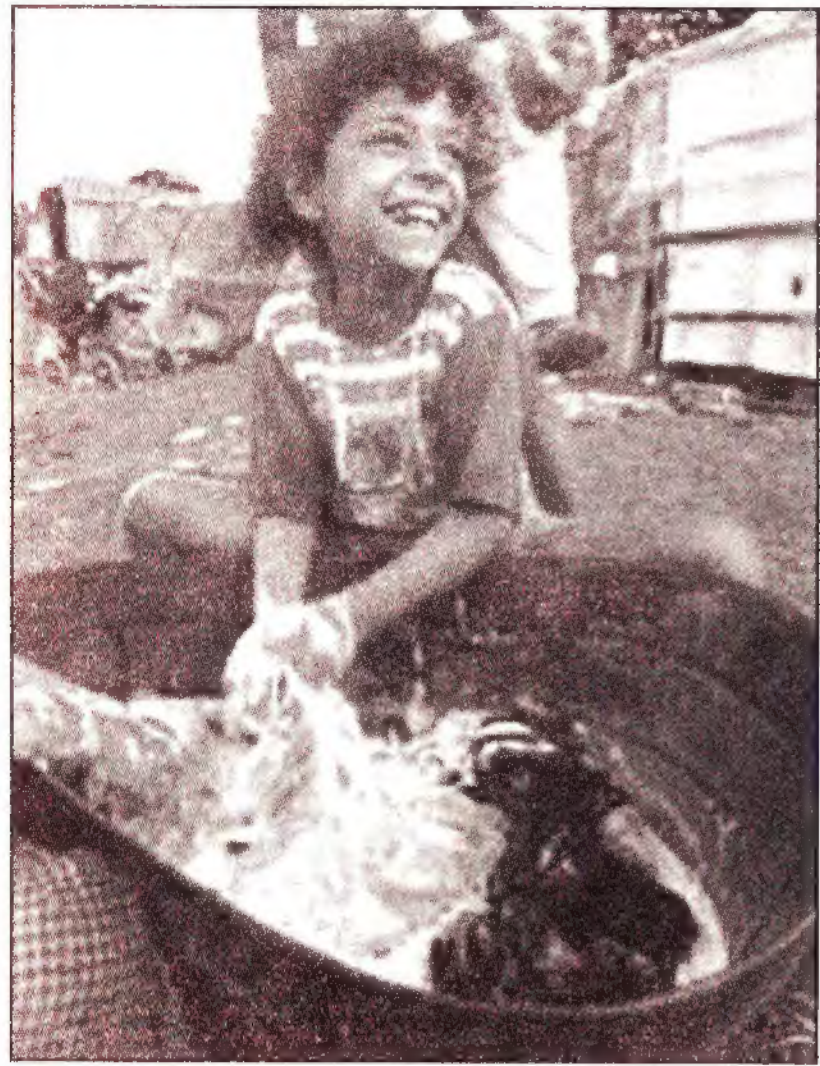
дрэнна – больш нізкую, на- ват калі іх адказы былі раўнацэннымі. Зразумела, суб'ектыў- насць пры выстаўленні адзнак будзе праяўляцца, але настаўнік павінен ацэньваць адзнак не абстрактнага вучня, а асоба, якая фармуе ўдзя- і ведаць, як негатыўна можа паўплываць ярлык дво- ечніка, тупіцы і нават вы- датніка (выдатнік не мае права на памылку, таму ён заўсёды ў напружанні – ад яго чакаюць толькі поспеху, ён не можа не апраўдаць спадзяванняў, ускладзеных на яго). Пастаяннае па- раўнаванне лепшых вучняў з

шы шлях чалавека. Дзіцячыя страхі, трывожнасць, агрэсіўнасць, нават нейророзы – іх прычыны ў тым ліку і ў неадэкватнай самаацэ- нцы. Пры дзесяцібальнай сістэме ацэны вучыцца, які атрымаў усяго адзін бал, але авалоўваў пры гэтым ба- завым узроўнем ведаў, – ужо дасягнуў пэўнага по- спеху.

Істотнае зніжэнне пры 10-бальнай сістэме коль- касці "дрэнных" вучняў, гэ- та значыць тых, якія ат- рымліваюць "0" – не проста фармальны паказчык. З псіхалагічнага пункту гле-

Табар кіруе ў школу

Адным з актуальных аспектаў сучаснага адукацыйнага працэсу з'яўляецца пытанне функцыянавання школ нацыянальных меншасцей. Сёння, калі права прадстаўніцтва кожнай нацыі набывае адукацыю на сваёй роднай мове заканадаўча замацавана практычна ва ўсіх краінах цывілізаванага свету, стварэнне такіх школ ідзе досыць шпарка. Галоўнай праблемай існавання гэтых навучальных устаноў з'яўляецца іх адаптацыя да агульнаадукацыйнай адукацыйнай сістэмы, інтэграцыя ў дзяржаву і грамадства ў цэлым. Прыклад класа, створанага ў прыгарадзе расійскага Бранска, пра які расказана ў "Комсомольскай правде", цікавы найперш тым, што вучацца тут цыганы, якія вельмі моцна трымаюцца сваіх традыцый і, як правіла, не жадаюць прымаць агульнадзяржаўных правіл і норм.

У першым цыганскім класе разам вучацца і сямігадовыя дзеці, і семнаццацігадовыя падлеткі, амаль ужо дарослыя людзі. Раней цыганы часцей за ўсё ўважвалі не аддавалі сваіх дзяцей у школы. Адукацыя звычайна абмяжоўвалася асновамі пісьменнасці, а замест засваення ўсялякіх дысцыплін хлопчыкаў і дзяўчынак вучылі зарабляць грошы, прычым часта далёка не самымі сумленнымі спосабамі. І ўсё ж час не стаіць на месцы. Паўныя зрухі адбыліся і ў свядомасці цыган, таму што без ведаў сапраўды далёка не паедзеш, нават калі сядзіш вярхом на мяшкі з грышма. Восем цыганяты і селі за парты. Іх прывялі ў школы самі таты-мамы са словамі: няхай і нашы дзеці вучацца на інжынераў.

Сабраць у адным класе ўсю вольную браццю прыйшло ў галаву дырэктару Супалеўскай школы № 2 Аляксандру Бураўлеву. Напачатку года да яго сталі паступаць заявы ад цыган - перасяленцаў з Малдовы, якія практыкуюць у гэтым пасёлку пад Бранскам, з просьбай прыняць іх дзяцей вучыцца. Але ўзнікла праблема: узрост у дзяцей вельмі розны, а ведаў ніякіх - не хапіла ў школу яны ніколі! Пачынаць трэба было з самых асноваў. І ў вяршыні семнаццаці цыган сталі класам кампенсуацыі навучання. Дырэктар школы Аляксандр Васільевіч упэўнены: калі цыганяты адукацыя першыя тры гады, у іх з'явіцца звычка старацца, будзе іх яны падцягнуць у навука і ўжо дзесяці да 5 класа павінны дагнаць звычайных школьнікаў. У гэтым класе, дарэчы, дзеці навучаюцца па эксперыментальнай праграме Бакайцавай-Петэрсана. Працаваць з юнымі цыганамі ўзяліся настаўніцы Людміла Ларыёнава і Надзея Качаргіна. Спачатку было нявыкліка: як гэта вучыцца грамадска дарослага хлопца? Аднак падлеткі аказаліся звычайнымі вучнямі, з надаранымі паводзінамі, школьнікамі, якімі

можна нармальна кіраваць, - падзялялася ўражаннямі Надзея Уладзіміраўна. Праўда, некалькіх семнаццацігадовых дзяўчат, якія наведвалі школу дзеля таго, каб сябе паказаць, у хуткім часе выдалі замуж, і да вучобы яны так і не дайшлі. А вось маладзейшыя, тыя, хто вучыцца ўсё ўсё заняцця набываюць ведаў, нават адклалі заплачанае раней заручыны.

Насуперак меркаванням мясцовых плеткароў і нядабрачычліваў, у цыганскім класе заўсёды парадка, сур'ёзных выпадкаў парушэння дысцыпліны, а тым больш крадзяжоў, не зафіксавана. Наадварот, пазычаную рэч стараюцца вярнуць як мага хутчэй. І прагулаў без уважлівай прычыны не наіраўдася. А хворая сямігадовая Золушка Тайко нават успраіла маці адпусціць яе на заняткі з высокай тэмпературай - у школе цікава!

Юныя цыганскія какеткі прыходзілі на ўрокі ў пацёрках ды з залатымі пярсцёнкамі. А вось свае стракатыя нацыянальныя касцюмы ім давалася зняць. Прынамсі, да ўрокаў музыкі. Дарэчы, музыка разам з вышлечным мастацтвам і матэматыкай - самыя любімыя дысцыпліны цыганскіх школьнікаў. І, нягледзячы на тое, што першакласнікам балы за паспяховасць пакуль не прызначаны, дзеці ўвесь час просяць ставіць аднакі. Надзея Уладзіміраўна "підбрак" не шкадуе - гэты стымул а'яўляецца дастаткова дзейным. Асаблівай стараннасцю выдзяляецца адзін з лепшых вучняў класа - дванаццацігадовы Бруслі Маркоўскі, якога бацькі называлі ў гонар знакамітага кітайскага кінаакцёра Бруса Лі.

Дзеля таго каб вучыцца цыганяты агульнапрызнанымі правіламі ўзаемін, культуры паводзін, растлумачыць элементарныя патрабаванні да асабістага гадзодра, спецыяльна былі ўведзены дадатковыя ўрокі -

развіццё маўлення і атычная граматыка. А то нават звычайны галыштук дзеці спачатку павязвалі выключна на свётэр.

Дарэчы, пра галыштукі. Аўтарытэт Аляксандра Бураўлева ў класе непакісны. З самых першых дзён вучобы ў адказ на пытанне, кім яны хочуць стаць, вучні ў адзін голас заяўляюць: "Дырэктарам школы". Адрознівае такога начальніка ад іншых дарослых, па меркаванню дзяцей, найперш галыштук. Восем і сталі хлопчыкі апынацца на сябе гэты прадмет мужчынскай галандары.

Стратыка вучнёўскіх кантынгент вымагае дыферэнцыраванага падыходу да кожнага. Восем і хатнія заданні даводзіцца даваць розныя: у многіх дзяцей усе сваякі - непісьменныя, дапамогі ад дарослых чакаць даўрэма. Хаця бацькі вучняў - частыя госці ў школе. Яны ўсё ўзакладваюць паспяховасцю сваіх нашчадкаў, нават просяць настаўнікаў быць больш строгімі і патрабавальнымі. "Яны ўпэўненыя - чым больш жорстка патрабаванні, тым больш і карысці", - гаворыць Надзея Уладзіміраўна. А на першы ж бацькоўскі сход у школу прыйшоў увесь табар.

Па пытаннях нацыянальнай школы, і цыганскай у прыватнасці, журналісты звярнуліся да спецыялістаў у гэтай справе. Восем што сказаў намеснік начальніка ўпраўлення рэгіянальнай адукацыйнай палітыкі Міністэрства адукацыі Расійскай Федэрацыі Уладзімір Бацын:

- Апошнія дзесяць гадоў Мінадукацыі ўшчыльную займаецца праблемай нацыянальнай цыганскай школы. Зразумела, асноўнае пытанне тут - моўнае. Мы разгледзелі розныя варыянты цыганскага алфавіта, падручніка на цыганскай мове, розныя падыходы да стварэння такога падручніка. Але ўся праблема ў тым, што адзінага цыганскага дыялекта, на якім бы раз-

маўляла хаця б большасць цыган, як такога не існуе. Практычна адсутнічаюць пісьменства і само паняцце "цыганская літаратурная мова". Цыганская гаворка - неаднародная. Вандруныя плямёны ўвесь час гаварылі фактычна на розных мовах, і якую з іх прызнаць галоўнай - яшчэ вялікае пытанне.

Працэс моўнага самавызначэння - працэс унутраны і доўгачасовы. Прайшло шмат часу, перш чым рускія ў якасці сваёй асноўнай мовы, у тым ліку і літаратурнай, абралі калужска-арлоўскі дыялект. З цыганамі гэта пакуль не здарылася. Але нельга гаварыць, што цыганскія дзеці не вучацца. Іншая справа, што яны не вызначаюць сваю родную мову. Хаця, можа быць, вусна-дакладны варыянт не існавання ў сённяшніх умовах і з'яўляецца самым камфортным. Тым не менш дзяржава гатовая актыўна ўключыцца ў распрацоўку новых падручнікаў, як толькі цыганская грамадскасць сама вызначыцца з моўным пытаннем.

У шэрагу краін, каб стымуляваць развіццё адукацыі этнічных меншасцей, выпускаюць нацыянальных школ, асабліва ў першыя гады, прадастаўляюць значныя льготы. У Расійскай Федэрацыі пры паступленні ў ВНУ для гэтай катэгорыі ніякіх льгот не прадугледжаны. Гэта прынцыпова пазіцыя Міністэрства адукацыі. Аргументы прыкладна такія: на якой падставе ў некага з абтурынтаў, калі ён жывы-здоровы і галава на месцы, павінны быць перавагі перад усімі астатнімі пасту-

пуючымі? Толькі таму, што ён гаворыць на іншай мове, якая з'яўляецца ў яго роднай? Але ж у краіне дзяржаўная мова - руская, і яе пакуль што ніхто не адмяняў. А калі ў той школе, дзе чалавек вучыцца, па нейкай прычыне павінна забяспечыць чалавека пэўна аб'ёмам "пакетам" ведаў для таго, каб ён мог ажыццявіць свае права на адукацыю.

Між тым, як адначасу ў Уладзімір Бацын, размовы пры люты для нацыянальных меншасцей пры паступленні ў вышэйшую навучальную ўстанову ўзнікаюць а зайдзёна перыядычна. Логіка прадстаўнікоў такая: вось мы, малыя і слабыя, чаму б вам, вялікім і моцным, не зрабіць нам хоць бы нязначнае паслабленне. Згадваюцца тут і правы чалавека, і міжнародныя канвенцыі... Але адказ будзе адмоўным. І сапраўды, можна ўявіць, што вы прыйшлі на прымёе да такога ўрача-невука, які ў свой час здаў экзамен на "два з плюсам" і ўсе роўна быў здольны на лютыя ўмовы. Наўрад ці стане гэта сучасным для ліцэнцыя, якая будзе лаячыць такі "доктар".

Французская адукацыя становіцца бліжэй

У Санкт-Пецярбургу хутка расчыняць дзверы прадстаўніцтва французскага дзяржаўнага агенцтва вышэйшай адукацыі EduFrance. Агенцтва адкрывае свае аддзяленні таксама ў Маскве, Ніжнім Ноўгарадзе і Самары. Галоўная мэта - інфармаваць расійскіх студэнтаў пра магчымасці навучання ў Францыі і дапамогу пры афармленні дакументаў.

EduFrance аб'ядноўвае больш за 130 вышэйшых навучальных устаноў Францыі. Штогод, па звычаю аташа па супрацоўніцтву ў галіне вышэйшай адукацыі пасольства Францыі ў РФ Мішэля Зігона, французскі ўрад выдзяляе расіянам каля 250 стывендыв у розных галінах: палітычных, гуманітарных навуках, медыцыне. Працягваюць тэрміну стывендыв вагавецца ад 1 года да 1 года. Фінансуюцца таксама кароткатэрміновыя двух-баковыя абмены студэнтаў, выкладчыкаў і спецыялістаў. Усяго за год пасольства Францыі разглядае каля 500 заявак на стывендыв. Прыярытэт аздаецца тым студэнтам звыш адукацыйным, ВНУ які маюць партнёрскія сувязі з французскімі, а таксама маладым людзям, якія маюць запрашэнні на вучобу ў Францыю.

Па словах генеральнага консула Францыі ў Санкт-Пецярбургу Аляксандра Кельчускага, вышэйшая адукацыя ў гэтай краіне з'яўляецца бесплатнай. Студэнты за год пачаюць толькі каля 300 долараў ЗША, што па французскіх мерках з'яўляецца чыста сімвалічнай сумай. Акрамя дзяржаўных ВНУ, у Францыі існуюць і недзяржаўныя ўстановы вышэйшай адукацыі - так званыя камерцыйныя школы (Grandes écoles). Нягледзячы на тое, што тут плата за навучанне складае ад 5 да 16 тысяч долараў ЗША ў год, паступіць сюды куды больш складана, чым у дзяржаўны ўніверсітэт. Акрамя таго, пасля двух гадоў навучання на падрыхтоўчых курсах у такіх школах трэба вытрымаць конкурс, і толькі тады - пасля яшчэ трох гадоў навучання - можна разлічваць на дыплом аб вышэйшай адукацыі. Гэтыя дыпламы цэннаць у Францыі і наогул Еўропе куды вышэй за дзяржаўныя, выключваючы бадай што сарбонскія.

Усяго ў Францыі налічваецца 600 вышэйшых навучальных устаноў, 90 з якіх - універсітэты. Адукацыя лічыцца прыватнай галоўнай сацыяльнай сферы. У год на сістэму адукацыі - ад дзіцячага садка да аспірантуры - траціцца каля 25% дзяржаўнага бюджэту. "Асноўная частка сродкаў выдаткоўваецца на заробатную плату выкладчыкаў", - гаворыць Аляксандр Кельчускі. Колькасць студэнтаў французскіх ВНУ - каля 1,2 мільёна чалавек, замежных - усяго 130 тысяч.

Паступіць у французскую ВНУ з краін СНД могуць альбо студэнты, альбо тая выпускнікі, якія жадаюць прадоўжыць навучанне ў магістратуры ці аспірантуры ўніверсітэту Францыі. Адрозна пасля заканчэння школы грамадзян СНД у французскую ВНУ не прымуць. Папярэдняе трэба атрымаць адпаведны дыплом, які засведчыць належны ўзровень валодання французскай мовай, - DАLF. У адрозненне ад аналагічнага англіскага TOEFL, якім чалавек можа карыстацца на працягу двух гадоў, французскі сертыфікат сапраўды на працягу ўсяго жыцця.

Педагогіка супрацоўніцтва

Падчас вясенніх канікул Інфармацыйна-метадычны цэнтр г.Архангельска правёў Першы гарадскі педагогічны чытанні на тэму "Сістэма дзейнасці класнага кіраўніка як сродак у развіццё асобы школьніка". На працягу чатырох дзён у розных акругах горада настаўнікі будучы гаварыць пра педагогіку супрацоўніцтва і сумеснага кіравання. Асноўная мэта гэтых сустэр - аб'яднанне перадавога педагогічнага вопыту ў мэтах выхавання падрастаючага пакалення.

Класным кіраўнікам школ горада бадай што ўпершыню была прадстаўлена магчымасць азнаёміцца з вопытам работы сваіх калег, наведаць спецыялізаваную выставу метадычнай літаратуры, параўнаць падыходы і метады работы з дзецьмі ў розных адукацыйных установах.

Элітныя першыя класы будучы агульнадаступныя

Днямі ў Маскоўскай камітэце адукацыі адбылася прэс-канферэнцыя, прысвечаная пастаўленае камітэта "Аб парадку прыёму дзяцей у першыя класы агульнаадукацыйных устаноў горада Масквы". Сутнасць дакумента - абавязак школы набіраць дзяцей у першыя класы без экзаменаў. З пачаткам прыёму першакласнікаў пачне працаваць і гарадская інспекцыя, якая будзе кантраляваць "забяспечанне правоў грамадзян на атрыманне імі пачатковай агульнай адукацыі". Задача новай структуры - сачыць за тым, каб падчас гэтага ў школе не правяралі ўменні дзяцей чытаць, пісаць, а таксама валоданне замежнымі мовамі. Па словах начальніка ўпраўлення дашкольнай і агульнай сярэдняй адукацыі сталічнай мэры Волгі Дзяржжыкаў, усе дзяржаўныя школы абавязаны прымаць у першыя класы ўсіх дзяцей і не траўміраваць псіхіку бацькоў і дзяцей складанымі тэстамі ды экзаменамі.

Пастанову, што забараняе праводзіць экзамены ў пачатко-

вай школе, Міністэрства адукацыі выдала яшчэ ў 1998 г., аднак да гэтага часу яна выконвалася далёка не ва ўсіх школах, і перш за ўсё ў так званых элітных. Такія школы часта патрабавалі ад будучых вучняў не толькі ўмення хутка чытаць, але і пачатковага ведання адной, а то і двух замежных моў. Цяпер адукацыйнае начальства сталіцы (як, дарэчы, і Санкт-Пецярбург) вырашае аднавіць сацыяльнае справядлівасць - не прыняць дзіця ў школу можна будзе хіба па медыцынскіх паказчыках.

Новаўвядзенне ацэньваецца па-рознаму. Так, скептыкі лічаць, што могуць пагоршыцца агульны ўзровень падрыхтоўкі і маральны клімат у класах лепшых школ. Акрамя таго, рэальнасцю для гэтых устаноў стануць чэргі, спісы, розка ўзрасце і колькасць скаргаў з боку бацькоў у розныя інстанцыі.

Настаўнік можа давесці да галечы мэрыю Іванава

Настаўнік з расійскага горада Іванава Фелікс Паўлоўскі прад'явіў упраўленню адукацыі і адміністрацыі горада іск на суму 570 тысяч рублёў. Абапіраючыся на федэральны закон аб адукацыі, прыняты ў пачатку 90-х гадоў, згодна якому сярэдняя настаўніцкая зарплата не павінна быць ніжэй сярэдняга заробку работніка прамысловасці, ісцё падлічыў, што за ўсё гэтыя гады дзяржава завінавацілася яму 470 тысяч рублёў. Яшчэ ў 100 тысяч педагогаў ацаніў прычыны яму маральны ўрон.

Каменцуючы гэты факт, начальнік гарадскага фінансаво-казначэйскага ўпраўлення Ігар Старкін адзначыў, што калі суд цалкам задаволіць патрабаванні Паўлоўскага і яго прыклад возьмуць на ўважанне іншыя настаўнікі Іванава, гарадская казна павінна будзе знайсці на выплату педагогам амаль тры з паловай мільярда рублёў. А гэта складае тры гадавыя бюджэты горада Іванава.

Уводзіцца рэлігійная адукацыя

З наступнага навучальнага года ў шэрагу сярэдніх школ Азербайджана пачынаецца вывучэнне новага прадмета - "Асновы рэлігіі". У выкладку станючых выніках эксперымент будзе распускоўжана і на іншыя адукацыйныя ўстановы. Як паведаваў кіраўнік Дзяржаўнага камітэта па рабоце з рэлігійнымі арганізацыямі Рафік Аліев, зраз Дзяржкаммітэт абмяркоўвае гэтае пытанне з Міністэрствам адукацыі. Па яго словах, увядзенне новай дысцыпліны - патрабаванне часу. "Калі мы не прадставім дакладную інфармацыю аб рэлігіі маладоў пакаленню, гэта гэтаму пестуць запойныя розныя секты", - зазначаў ён.

У падручніку "Асновы рэлігіі" будзе адлюстравана інфармацыя пра асновы сусветнай рэлігіі, але, улічваючы, што 95% насельніцтва краіны вызнаюць іслам, большая частка інфармацыі будзе прысвечана менавіта гэтай канфесіі. У прыватнасці, кніга будзе ўтрымліваць раздзелы "Іслам і культура", "Іслам і грамадства", "Іслам і чалавек", "Роля рэлігіі ў грамадстве". Рафік Аліев паведаваў таксама, што недахоп выкладчыкаў новай вучэбнай дысцыпліны не чакаецца: асновы рэлігіі будучы выкладаць выпускнікі вышэйшых навучальных устаноў, якія пройдуць неабходную падрыхтоўку.

Высокакваліфікаваныя спецыялісты - самыя запатрабаваныя

Не сакрэт, што многія нашы суайчыннікі мараць набыць вышэйшую адукацыю за мяжой, найперш у краінах Заходняй Еўропы. А як бачыць сваю будучыню самі юныя грамадзяне краін ЕС? Адказ на гэтае пытанне на прыкладзе самай буйной краіны рэгіёна - Германіі - змешчаны ў наступным матэрыяле, падрыхтаваным нямецкай кампаніяй Partner Group паводле заказу расійскага ЦМК "Партна".

Пераважаюць большасць маладых немцаў упэўнены, што ўзровень тэхнічнай адукацыі і поспех у кар'еры цесна звязаны адно з адным. Згодна з данымі апытання грамадскай думкі, каля 70% юнакоў і 50% дзяўчат лічаць, што прафесійны поспех сёння залежыць ад інтэнсіўнага заняцця тэхнічнай. Фаварытамі сярэдняй адукацыі ў юнакоў Германіі зараз выступаюць камп'ютарныя тэхналогіі і інфарматыка. У дзяўчат, нягледзячы на разуменне важнасці найноўшых тэхналогій, завоўваюцца іншыя прыярытэты - дызайн, медыцына, журналістыка.

Адной з самых складаных сфер навуковага прагназавання з'яўляецца доўгатэрміновы прагноз развіцця эканомікі і рынку працы. Тлумачыцца гэта перш за ўсё шматлікасцю ўплываў і фактараў, якія вызначаюць агульныя фавараты і колькасця паметры развіцця гэтай сферы. Адною з уплывовых арганізацый, якая рыхтуе прагнозы на 10 гадоў, з'яўляецца ў ФРГ Інстытут рынку працы і развіцця прафесій. Яго прагнозы на 1990-2000 гг. спраўдзіліся амаль поўнацю, таму можна лічыць дастаткова верагоднай спрагназаваную спецыялістамі гэтай установы мадэль развіцця да 2010 г.

Згодна прагнозу, на працягу 10 гадоў (з 2000 па 2010 г.) у Германіі каля 2 мільёнаў навучэнцаў скончаць вучобу ў ВНУ. У той жа час каля 1 мільёна работнікаў з вышэйшай адукацыяй пакіне свае месцы працы з прычыны выхадку на пенсію. Гэта

значыць, што каля 1 мільёна выпускнікоў здолею набыць работу па спецыяльнасці. А калі дадаць сюды рабочыя месцы, што ўтворацца ў выніку росту эканомікі, а таксама перамеркавання на рынку працы, дык перспектывы сённяшніх і будучых выпускнікоў падаюцца зусім небагімі. Увогуле, тэндэнцыя павелічэння колькасці тых, хто знаходзіць работу па спецыяльнасці, характэрная для Германіі на працягу апошніх 20 гадоў. Пры гэтым попыт на высокакваліфікаваных спецыялістаў расце яшчэ больш хуткімі тэмпамі.

Згодна з даследаванням, у 2000 г. да групы эканамічна самастойнага насельніцтва з "высокакваліфікаванай дзейнасцю" належала 7,1 млн. чалавек, што складала каля 22% ад усіх працуючых. Да 2010 года колькасць групы (уваходзяць у яе выключна спецыялісты з вышэйшай адукацыяй) павялічыцца да 8 млн. чалавек (24% усіх працуючых). Чакаемы прырост рабочых месцаў (900 тысяч) падзеліцца так: 740 тысяч у Заходняй і 160 тысяч - ва Усходняй Германіі.

Найбольшы рост (403 тысячы) рабочых месцаў чакаецца ў галіне "Арганізацыя і менеджмент", далей ідуць журналістыка і іншыя творчыя прафесіі (185,5 тысячы), кваліфікаваныя навукоўцы (ад 104 тысяч працуючых месцаў - у залежнасці ад запатрабаванай рынку). Частаротна і пятыя месцы займаюць адпаведна спецыялісты кансультацыйных і адукацыйных відаў дзейнасці і кіраўнікі (загадчыкі аддзелаў, бюро, дырэктары прадпрыемстваў).

Галоўная выснова, якую дазваляе зрабіць даследаванне, - у развештых краінах (Германія ўзята як прыклад) на паспяховасць працаўладкавання могуць разлічвацца пераважна высокакваліфікаваныя спецыялісты. Тым, хто не мае дыплама аб вышэйшай адукацыі, будучы паступова выцяснюцца з рынку працуючых.

Хатняе віртуальнае навучанне

Віртуальная школа Einstein Academy Charter School, якая абываваецца ў няяскай падрыхтоўцы 2000 студэнтаў, нягледзячы на вялікую запэячанасць і праблемы з правільдэражам, прадоўжыць сваю работу. Такое рашэнне прыняў Дэпартамент адукацыі штата Пенсільванія, які выдзеліў на падтрымку праекта 3,4 мільёна долараў.

Гэтая навучальная ўстанова прапаноўвае студэнтам хатняе навучанне па розных спецыялізаваных праграмах і нізкіх коштах. Амаль з самага пачатку рэалізацыі праекта ў школах пачаліся фінансавыя праблемы, кіраўнікі праекта так і не выкалі сваё абяцанне прадставіць студэнтам камп'ютары і падручнікі.

Дэпартамент адукацыі штата яшчэ ў студэнці пачаў расследаванне дзейнасці школы на падставе шматлікіх скаргаў ад бацькоў студэнтаў. У сакавіку праект пазбавіўся паслуг правайдэра з-за велізарнай запэячанасці за хостынг. Настаўнікі, што працуюць у школе, не атрымлівалі заробак больш за месяц. Кіраўніцтва штата спадзяецца, што дадатковыя грошы будуць улічаны дадуць магчымасць палепшыць сітуацыю.

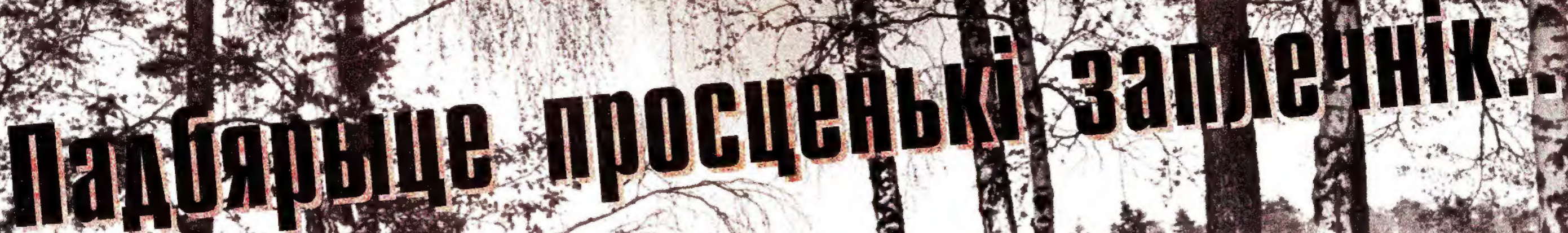
Камп'ютэр для невідучых

Лепш адзін раз убачыць, чым сто разоў пачуць - гэтую вядомую прыказку цяпер будучыя студэнты заздаваць выхаванцы Міхайлаўскай спецыялізаванай школы-інтэрната для дзяцей з аслабленым зрокам, якія атрымалі ад канадскага ўрада камп'ютэрны клас асобага прызначэння. Галоўная асаблівасць яго ў тым, што навушны азам камп'ютэрнай пісьменнасці тут могуць людзі з клінічна слабым зрокам. Невучавая для расійскай глыбіні падзея стала магчымай дзякуючы ініцыятыве валаградскага аддзялення грамадскай арганізацыі інвалідаў "Надзея". Яшчэ два гады назад імі быў распрацаваны арыярытэлы праект камп'ютэрнага адукацыйнага ўстаноў, дзе б маглі займацца інваліды па зроку. Грошы на набыццё сямі найноўшых камп'ютэраў выдзелілі канадцы ў рамках дабрачыннай дапамогі расійскім дзецям з абмежаванымі магчымасцямі. На новых камп'ютэрах устаноўлены праграмы, якія дазваляюць максімальна павялічыць выхад і агучыць каманды. Гэта дазваляе міхайлаўскім школьнікам атрымаць веды ў галінах педагогікі, правазнаўства, менеджменту і камп'ютэрнага праграмавання.

Зрабіў даклад - атрымай па твары

На семінары па паліталогіі студэнт Маскоўскай медыцынскай акадэміі імя Сечанова Аляксандр Нявееў вырашыў расказаць аб праблемах таталітарызму ў сучаснай Расіі. У сваім дакладзе ён адрознаваў неабходнасць аднолькавай павягі да ўсіх рас і народнасцей, у той час як у краіне існуюць таталітарныя настроі. Як прыклад студэнт прывёў вядомы лозунг нацыянальна-радыкалаў "анчысці рускую прастору ад "іншародных элементаў". Дзве дзяўчыны-грузінкі, відаць, недачулі альбо не зразумелі вызначэння аднакурсініка і яго асабістага стаўлення да пытання і вырашылі правучыць "швейніста". Пасля семінара яны пакілі чатырох сваіх землякоў, каб тым "паліраілі" Аляксандра папрасіць прабачэння. Пасля "размовы" ўрачы мясцовай паліклінікі налічылі ў студэнта цэлы шэраг цялесных пашкоджанняў і вызвалілі яго ад заняткаў. Шакарваная гэтым выпадкам маці Сашы звярнулася ў ВНУ з патрабаваннем

Матэрыялы паласы падрыхтаваў
Уладзімір МАТУСЕВІЧ.

Ыраж 20.000 жээмпярау.